

BİBLİYOGRAFYA :

Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 845; Browne, *LHP*, IV, 410, 421-422; Ma'sûm Ali Şah, *Ṭarâ-yukü'l-hakâyık*, Tahran 1339 hş., III, 217, 337; Mirza Muhammed - Bâkır Hânsârî, *Ravzâtü'l-cennât*, Tahran, ts., I, 88-94; Muhsin Abdülhamîd, *İslâma Yönelen Yıkıcı Hareketler* (trc. M. Saim Yeprem — Hasan Güleç), Ankara 1973, s. 55-62; A'yânü'ş-Şifâ, II, 589-593; E. Ruhi Fiğ-lalı, *Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri*, Ankara 1983, s. 186; Abdullah Ni'met, *Felâsife-tü'ş-Şifâ*, Beyrut 1987, s. 128-131; A. Bausani, "al-Ahsâ'î", *El'* (İng.), I, 304; D. M. MacEoin, "Ahsâ'î", *Elr.*, I, 674-679.

MEHMET DEMİRCİ

AHSEN-i TAKVİM

(أحسن تقويم)

İnsana

Allah tarafından verilen
en güzel ve en mükemmel biçim.

"Ahsen-i takvîm" ifadesi, "Andolsun ki biz insanı en güzel şekilde yarattık" (et-Tin 95/4) meâlindeki âyette geçmektedir. Yaratıkların en mükemmel olan insandaki güzelliğin kaynağı, bazı âyet ve hadislerde dile getirildiği üzere, Allah'ın onu "tesviye etmesi", "kendini eliyle" yaratıp ruhundan üflemesi (bk. Sâd 38/72), kendi sûreti üzere yaratması (bk. Buhârî, "Ezân", 11; Müslim, "Birr", 32) ve onu yeryüzünde kendine halife kılmasıdır (bk. el-Bakara 2/30). İnsan, bazılarına göre hem ruh hem beden, bazılarına göre ise sadece ruh yönünden yaratılmışların en güzelidir. Birincilere göre ruh güzelliği daha önemli olmakla beraber, o vücut ve şekil itibarıyla de yaratılmışların en güzelidir; tam mânâsıyla mükemmel bir varlıktır. İkinci görüşü savunanlara göre illiyîyîn'de ruh olarak en güzel şekilde yaratılan insan daha sonra beden kafesine konularak

Ahsen-i Takvîm terkinin geçtiği Tin sûresinin ilk altı âyeti

"esfeli sâfilîn" denilen madde âlemine indirilmiştir (bk. et-Tin 95/5); tekrar ilk ve en güzel şeklini elde etmek için çabalamaktadır.

Abdülkerîm el-Cîlî'ye göre insanın kâmil ve en güzel oluşunun sebebi, "Hakk'ın nüshası" olmasıdır. İnsanın sahip olduğu fevkalâde güzelliği hem ilâhî, hem beşerî aşkın kaynağı olarak gören sûfler bu güzelliğe duyulan mecazi aşkı hakiki aşkın vasıtası saymışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Ezân", 11; Müslim. "Birr", 32; Bakrî, *Abherü'l-âşîkîn*, Tahran 1981, s. 33, 42; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, İstanbul 1308, VII, 614; İbnü'l-Arabî, *el-Fütûh*, I, 274; Necmed-dîn-i Dâye, *Mirşâdü'l-ibâd*, Tahran 1353, s. 39; Abdülkerîm el-Cîlî, *el-İnsânü'l-kâmil*, İstanbul 1300, II, 63; Sarı Abdullah, *Semerâtü'l-fuâd*, İstanbul 1288, s. 26.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

AHSENİYYE

(الأحسية)

Müceddidiyye tarikatının
Âdem b. İsmâil el-Benûrî'ye
(ö. 1052/1643)
nisbet edilen
Âdemiyye kolunun diğer adı
(bk. BENÜRİ).

AHSENÜ'L-HADİS

(أحسن الحديث)

Kur'an-ı Kerîm'in isimlerinden biri.

Müfessirler "ahsenü'l-hadîs" ifadesini Kur'an-ı Kerîm olarak tefsir etmişlerdir. Bazı sahâbîler bir gün Hz. Peygamber'den kendilerine güzel sözler söylemesini ve geçmişi milletlerden bahsetmesini istemişlerdi. Bunun üzerine, "Allah Teâlâ sözün en güzelini (ahsenü'l-hadîs) vahyetti" (ez-Zümer 39/23) âyeti nâzil oldu. Buna göre, sözlerin en güzeli Kur'an-ı Kerîm'dir. Ondandır daha güzel ve daha doğru hiçbir söz ve haber yoktur. Çünkü Kur'an âyetleri çelişkiden uzak ve birbiri arasında son derece âhenklidir. Rablerine saygı duyanlar onu dinledikleri zaman tûyleri ürperir ve kalpleri titir. Sonra Allah'ı anmakla içleri açılır ve yürekleri ferahlar. Sözlerin en güzeli olan Kur'an-ı Kerîm'in insan üzerindeki bu tesir gücünü onun fesahati, belâgati ve kendine has üslûbunda aramak gerekir. Kur'an-ı Kerîm'in bu lafzî özelliği yanında onda herhangi bir çelişki ve tutarsızlığın bulunmaması, geçmiş ve geleceğe dair bazı olayları haber ver-

mesi ve birçok faydalı ilimleri ihtiva etmesi, onun mucize oluşu ile izah edilir.

Hadislerde geçen "ahsenü'l-kelâm" ve "hayrül-hadîs" ifadeleriyle yine Kur'an-ı Kerîm kastedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Edeb", 70, "i'tişâm", 2; Müslim, "Cum'a", 43, 45; İbn Mâce, "Mukaddime", 7; Taberî, *Tefsîr*, XXIII, 134-135; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 345; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesir*, IV, 176-177; VII, 175-178; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXVI, 267-268; Kurtubî, *Tefsîr*, XV, 248-249; Süyûtî, *el-İtkân*, I, 144; Âlûsî, *Râhu'l-me'ânî*, XXIII, 258.

MUHAMMED EROĞLU

AHSENÜ'L-KASAS

(أحسن القصص)

Hz. Yûsuf'un
Kur'an-ı Kerîm'de anlatılan
hayat hikâyesi.

Yûsuf sûresinin üçüncü âyetinde geçen ahsenü'l-kasas terkinindeki kasas kelimesi, "hikâye etmek" mânasında masdardır. Buna göre ahsenü'l-kasas "en güzel anlatış" demektir. Ancak masdarlar mef'ul yerine de kullanıldığından ahsenü'l-kasas terkinin, "kıssaların en güzeli" mânasını da ifade eder.

Hz. Yûsuf'un kıssası, hem bir tek sûrede (Yûsuf sûresi), hem de bütün tafsilâtıyla anlatılması bakımından diğer peygamber kıssalarına göre farklılık arz etmektedir. Bu kıssaya "ahsenü'l-kasas" denmesi konusunda âlimler çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Kur'an-ı Kerîm'de hiçbir kıssanın bu kadar ibret ve hikmet ihtiva etmemesi veya Hz. Yûsuf'un, kardeşlerinin eziyetlerine sabretmesi, onları affederek kendilerine iyilikte ve güzel muamelede bulunması yahut da kıssanın melekler, insan, cin, şeytan ve hayvanlar gibi her türlü varlık ile peygamberler, sâlihler, âlimler, cahiller, erkek ve kadınlar gibi birçok insan tipini ve bunların davranışlarını ele alması; tevhid, fıkıh, siyer, idare, siyaset, iktisat ve muâzeret gibi din ve dünya işleriyle ilgili temel konuları işlemesi sebebiyle "en güzel kıssa" şeklinde adlandırılmış olacağı ileri sürülmüştür. Bazı âlimler de bu tabirdeki "en güzel" ifadesinin "çok ilgi çekici" mânasında olduğunu belirtmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Tefsîr*, XII, 89-90; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesir*, IV, 178-179; Kurtubî, *Tefsîr*, IX, 119-120; Şevkânî, *Fethü'l-kadîr*, Kahire 1383/1964, III, 4-5; Sırrı Paşa, *Ahsenü'l-kasas*, İstanbul 1309, I, 8; Elmâlî, *Hak Dini*, IV, 2485-2846; Ö. Nasuhi Bilmen, *Büyük Tefsîr Tarihi*, İstanbul 1973, I, 85-90.

CELAL KIRCA